

SVERIGE

Bilagor till Kongl. Maj:ts nådiga
Kungörelse om hwad iakttagas bör, i
händelse farsoten Cholera skulle inom
Riket yppas; Gifwen Stockholms slott
den 9 julii 1831

1831

EOD - Miljoner böcker bara en knapptryckning bort. I mer än 12 europeiska länder!

Tack för att du väljer EOD!

Europeiska bibliotek har miljontals böcker från 1400- till 1900-talet i sina samlingar. Alla dessa böcker går nu att få som e-böcker – de är bara ett musklick bort. Sök i katalogen från något av biblioteken i eBooks on Demand- nätverket (EOD) och beställ boken som e-bok – tillgängligt från hela världen, 24 timmar per dag och 7 dagar i veckan. Boken digitaliseras och blir tillgänglig för dig som e-bok.

EOD bokens fördelar!

- Få samma utseende och känsla som med originalet!
 - Använd ditt standardprogram för att läsa boken på skärmen, zooma och navigera genom boken.
 - *Sök:** Använd fulltextsökning för enskilda fraser.
 - *Klipp & klistra:** Kopiera bilder och delar av texten till andra applikationer (t.ex. ordbehandlingsprogram).
- *Ej tillgängligt i varje e-bok.

Villkor för användning

Genom att använda EOD-tjänsten accepterar du de villkor som ställs av biblioteket som äger den aktuella boken.

- Villkor för användning: <https://books2ebooks.eu/csp/sv/nls/sv/agb.html>

Fler e-böcker

Redan nu erbjuder 40 bibliotek från 12 europeiska länder denna service. Sök böcker tillgängliga för den här tjänsten: <https://search.books2ebooks.eu>
Mer information finns tillgängliga via <https://books2ebooks.eu> boken.

Bilagor

till

Kongl. Marts Nådiga Kungörelse om hvad iakttagas bör,
i händelse farsfoten Cholera skulle inom Riket uppas;
Gifwen Stockholms Slott den 9 Julii 1831.

Bil. N:o I.

Kongl. Sundhets-Collegii underrättelse om sjukdomen Cholera, des kännetecken, sättet att deremot sig skydda, och om de medel, som böra användas till botande af densamma, innan Läkarehjelp kan erhållas.

§. 1.

Stilanden emellan den nu utrikes härjande Cholera-sjukdomen och den lindrigare Cholera, som ofta förekommer äfwen i Sverige.

Sjukdomen Cholera, hwilken, såsom en härjande farsot, nu framträngt ända till Rysslands och Preussens wid Östersjökuften belägne Stater, och så wida den icke genom de öfwer allt widtagne kraftiga åtgärder till hindrande af dess widare spridande kan uppehållas i sin framfart, hotar att intränga äfwen her, hwarest den ännu ej wisat sig, bör icke förblandas med den sjukdom, också Cholera kallad, som förekommer hos oss i Julii och Augusti månader, då luften ifrån att wara warm om dagarne, tidigt och hastigt mot aftarne afkyles, och af samma orsak äfwen i år redan i Junii månad på flera ställen sig uppåt, samt lifasom den förstnämnda, ytttrar sig med uppkastning och diarrhe, dock gallblandade, med mer eller mindre starka stitningar och wärk i underlifwet, kramp i wadorna och mattighet; men hwilken wanligen är godartad, och öfvergår ofta genom naturens egna bemiddanden, i synnerhet om de underhjälpas medelst ymnigt drickande af warmt watten, m. m. och några enkla in- och utwertes medel.

Det är således endast den så kallade Asiatiske eller epidemiska Choleran, hwilken, i händelse den olyckligtwis äfwen i Sverige skulle intränga, bör wäcka oro och om hwilken följande underrättelser meddelas:

§. 2.

Tecken, som förebåda den epidemiska Choleran.

Anletsdragen uttrycka aldrast först ett slags oro och illamående, som den sjuke ännu icke rätt känner: han blir olustig och nedslagen, beswäras af sömnlöshet och förlorar matlusten: åttel börjar kännas, likså ännu ej åtsfölidt af uppkastning: widare tillkommer än-

gest, tryckning öfver bröstet och i maggropen, en lifasom brännande känsla mellan maggropen och nasveln, och betydlig swaghet, som tilltager wid all slags ansträngning; urinen afgår sparsamt och sällan. Efter förutgåendet bustrande i underlifvet och stickningar i sidorna, i synnerhet i den högra, afgår med stolgången, som wanligen förut varit trög, först det som wid insjuknandet innehölls i tarmarna, och sedan följä tunna hwitaktiga öppningar.

§. 3.

Tecken till sjelfwa sjukdomens utbrott.

Efter desse förebådande sjukdomstecken, som kunna fortfara olika länge, från några timmar till 3 à 4 dygn, om ingen hjälp mellankommer, men hwilka icke inträffa, då sjukdomen genast uti all sin häftighet och på en gång anfaller, följer sjelfwa sjukdomens utbrott, som ger sig tillkänna med uttömningar genom kräkning och stolgång af en tunn, wattenaktig wätsla, uti hwilken hwita, flockiga ämnen simma; uttömningarne genom stolgången komma merendels med största wäldsamhet, men wanligtwis utan annan plåga, än att i stolgången kännes ett brännande, likt det af kokhett watten; häftig och plågsam framp i ben och armar och i bukmusklerna insfaller sig, och blir ofta nästan allmän öfwer hela kroppen; ögonen insjunta, ansigtsdragen blifwa skarpa och infallna; huden är merendels kall och betäckt med en klubbig fuktighet; wid handlovarne kan knapt någon puls kännas; armar, lår och ben blifwa kalla, blåaktiga och huden på dem stryktlig, samt andedrägten mödosam och afbruten; läpparne blifwa blåa och kalla; under denna perioden lemnar den sjuke alldeles ingen urin. Den allmänna kraftlösheten tilltager, törsten blir osäcklig, munnen och tungan kallna, andedrägten kännes kall och frampen samt uttömningarne upphöra; nu kännes intet lidande mer, och döden följer.

§. 4.

Sjukdomens utbrott utan förebådande tecken.

Sjukdomen kan likwäl äfwen utbryta på en gång, utan förebådande tecken, och, då detta inträffar, sker det wanligen med yterst häftiga kräkningar och uttömningar genom stolgången, stark beklämning och hetta i bröstet samt framp.

§. 5.

Sjukdomens förlopp.

Sjelfwa sjukdomens förlopp är i allmänhet hastigt och sällan dröjer det öfwer två dagar, innan förbättring eller döden inträffar, men sundom afgöres den sjukes öde inom 6, 10 à 12 timmar efter sjukdomens utbrott.

§. 6.

Sörsigtighetsreglor, för att flydda sig mot sjukdomen.

Då erfarenheten lärt, att, i allmänhet under gångbara farsoter, sådana personer sällan insjukna, som föra ett ordentligt lefnadsätt, och hwad Choleran särskildt angår, att äfwen den, i de flesta fall, endast angripit dem, hwilka icke welat eller kunnat följa dietiska föreskrifter; så bör och hwar och en kunna hoppas, att emot Choleran wara skydd.

bad genom iakttagande af ändamålsenliga försigtighetsmått, af hwilka följande böra anses wara de hufvudsakligaste:

1:o. Att, så widt möjligt är, icke förtära swärsuält och ostenlig föda, såsom kött och fisk, som börjat stämmas, bröd af dålig beskaffenhet, råa rotsaker, omogen eller half-rutten frukt, härstnad stöbr, surt dricka, äfvensom starkt kryddad mat. Ett måttligt bruk af wanliga kryddor, såsom tillsatts till födoämnen, är deremot nyttigt.

2:o. Att iakttaga måttlighet; äfwen den sundaste föda, i öfverflöd njuten, stadar, men intet ökar fallenheten att af sjukdomen angripas, så mycket, som fylleri och dryckenskap; ty de som misbrukat starka drycker, hafwa merendels fallit offer för densamma.

3:o. Att äta sig för förkylning, så wäl genom undwikande af kylans inverkan efter förutgången värma och i anledning derutaf ökad utdunstning, som ock igenom afpassad beklädnad efter årstid och wäderlek; i synnerhet är det farligt, att tillbringa natten i fria luften, och särdeles att lägga sig på den sukliga marken. Här kroppens och i synnerhet fötternes beklädnad blifwit wät, bör den ofördröjligen ombytas. En gördel af linn, sohrad med ylle, buren om underlifwet, äfvensom ylle närmast hela kroppen, hafwa wisat sig särdeles nyttiga.

4:o. Att uti allt iakttaga den största möjliga renlighet, men hufvudsakligen, att undwika trångt sammanboende, och, der det ej kan förekommas, att ifrån rummet aflägsna allt, som kan uppblanda luften med stadliga ämnen, att öppna dörrar och fensler om dagen, när wäderleken det tillåter, att wid swårare wäderlek underhålla eld på spisen, eller i kakelugnen, eller ock till rummets renande använda mineralsura rökningar, på sätt längre fram kommer att uppgifwas; samt

5:o. Att dagligen röra sig i fria luften, icke utmatta kroppen med öfwerdrifwet arbete eller själsansträngningar, och framförallt att söka bibehålla sinneslugn, grundadt på fast religiöst förtroende och tillförsigt till Förhynden.

§. 7.

Ätteligare försigtighetsreglor för dem, som nödwändigt måste wara i närmare beröring med Cholera-sjuka.

De personer, hwilka nödwändigt måste wara i närmare beröring med Cholera-sjuka, böra desutom iakttaga följande: De böra ej besöka den sjuke fastande, taga en eller 2:ne thesedar kryddadt brännwin, som kan tillredas af malbetsknopp, pomransskal, ingefära, af hwardera 1 lod, kryddneglikor $\frac{1}{2}$ lod, hwilka stäras och sönderstötas fint, och öfwer giutas med 4 qwarter destilleradt starkt brännwin, samt ställas uti täpt kärl att draga 2 å 3 dagar, och derefter affilås; komma så litet nära som möjligt, den sjukens andedragt eller utdunstning, hwilkas stadliga inflytelse dock igenom tuggande på angelika, kalmusrot, m. m., eller luktande på ättika eller chlorkalks-upplösning, kan motwertas; och då de lemna den sjuke, genast på stället, stölja munnen med watten och ättika, twätta ansigtet med kalt watten, och händerna med chlorkalks-upplösning. De böra draga försorg derom att ren luft omgifwer den sjuke, hwarför ifrån sjukrummet aflägsnas alla öfverflödige husgerädsaker, klädesperfedlar, smutsigt linn, matwaror, m. m., men framförallt, och så fort se kan, den sjukens uttömningar; samt undwika att lägga många sjuke i ett rum. Fensler och dörrar hållas öppna, så widt se kan, eller eld på spisen eller i kakelugnen,

och användas besutom mineralsura rökningar; man bör äfwen några gånger om dagens bestänka golvet och rummet med ättika eller Chloralkali-upplösning, upphänga handdukar, dränkte i ättika, en eller flere, allt efter rummets storlek, hwilket bör förnyas, då handdukarne blifwa torra.

Till verkställande af Salpetersura rökningar N:o 1, hwilka äro mest ändamålsenliga uti rum, där menniskor wilas, lägges wid pås ett lod fint sönderstött Salpeter uti en skål af glas, krukmakaregods eller porslin, och tilldrypes ett lod victriololja, en till två ännu theskedar i sänder, samt omröres med ett stycke glasrör eller pipstakt af lera, då hwita ångor uppkomma, som snart fylla rummet. Att använda andra instrument, gjorde af ben, horn, metall, tråd, till omrörande af denna massa, är otjenligt, emedan ångorna då blifwa röda och skadliga för lungorna.

För att verkställa det andra slags mineralsura rökningar N:o 2, nemligen Chlorrökningarne, pulveriseras och blandas noga lika delar till wikten af torrt kocksalt och brunsten, hwaraf 3 lod läggas i en skål af ofwännämnde ämnen eller bäst af bly och man slår på detta pulver 3 lod victriololja, förut utspädd med 3 lod watten. — Denna blandning sättes nu i det rum, hwilket man ännu renar; fönster och dörrar tillstängas, och öppnas åter efter några timmar, hwarefter först menniskor få ingå i rummet.

Önskar man igenom dessa rökningar rena större rum, eller ett mindre på kortare tid, uppvärmas blandningarne, hwilket sker medelst inbringande under dem af en lampa, kohlend eller en upphettad tegelsten.

Till golfwens stänkning och rummens besfrängning med upplöst Chloralkali, händernas tvättning, m. m. upplöses en del Chloralkalipulver, uti ett hundrade delar watten, hwilket utgör ungefär ett stop watten till ett lod pulver. Har man ej tillgång på Chloralkali i fast form, kan dertill den i Swenska Pharmacopœen upptagna Chloralkali-upplösning nyttjas.

Wid victriolhydrans utspädning, tillfås af hydran litet i sänder till watten, och omröres mellan hwar gång. Det bör ej gerna ske uti glaskårt, emedan sidane kärl utaf den hastigt uppkommande hetan lätt söndersprickas; och är det derföre bäst att hemta hydran redan utspädd från Apotheket.

Victriolhydran bör besutom med warksamhet handteras, emedan äfwen den utspädda, spild på kläderna, för eller senare fräter hål derpå; och bör i öfrigt iakttagas, att behållning af metall, gardiner, sängomhängen m. m. borttagas från de rum, som med mineralsura rökningar wola renas, emedan de deraf taga skada, och att dessa ting i skället renas medelst wädring och tvättning.

§. 8.

Sjukdomens behandling.

Om åndot, oaktadt dessa försigtighetsmått, sjukdomen skulle hos några utbräta, bör Läkare utan allt uppskos sökas, emedan några timmars försømmelse härmed kan

göra sjukdomen obotlig; hwaremot erfarenheten lemna den troffen att sjukdomen i alla månhet kan botas, när werksamma och tjenliga medel genast användas, och att tillfrisknande då snart inträffar. Swad som likwäl i alla händelser, och intill des Läkaren hinnet ankomma, genast bör werkställas, såsom mycket werksamt bidragande till hälsans återställeande, så wäl under de förebärande sjukdomstillfälligheterna, som sedan sjukdomen utbrutit, är, att, så skyndsamt som möjligt, beförtra kroppens utdunstning derigenom att den sjuke genast aflådes, lägges i en warm säng, i affilbt rum, då icke sjukhus i grannskapet är att tillgå, och hela kroppen, särdeles maggropen, armar, läår och ben borstas eller gnides med brännwin, blandadt med kamfer, senap, peppar, tercentinolja eller andra retande ämnen. Dese frotteringar förrättas, em tillgången medgifwer, af 3 à 4 personer på en gång och föresättas, imellan det man öfwer bröstet och magen lägger warmt omslag, torra eller fuktiga, tränkter i uppvarmt brännwin eller ättika, eller af höfsid i warmt watten uppmjukadt. Wid bruket of alla fuktiga omslag iaktages största warsamhet, att de ej så ligga längre qwar, än de äro warmt, och att ingen del af kroppen blir kall under ämningen. Skulle derföre denna warsamhet, i brist af biträde, icke kunna behörigen iakttagas, är det bättre att i början, och intill des nödig wård kan erhållas, lägga torra påsar på kroppen, fyllda med aska, lli, eller hafre, m. m. och lägga kruor eller boutejler, fyllda med warmt watten, så wäl wid den sjukas kropp, som under hans fötter. På maggropen kunna tillika senapdegur påläggas, tills rodnad i stinnet uppkommer; de tillredas af lika delar riswen pepparet, sött senap och mjukt bröd eller mjöl, med stark ättika sammanblandade till en deg.

Imbad af ättika-ångor är ock tjenligt wid första tecken till sjukdomen; man håller ättika, som, då den är stark, utblandas med hälften watten, på en uti ett platt kärl lagd glöddad tegelsten; den sjuke sättes deröfwer aflådd, men omsvept med sänatäcken, på en stol, och man låter honom i dessa ångor komma i swettning. Efter imbadet, som kan förnyas flera gånger om dagen, nedbäddas den sjuke i en warm säng, och dricker warmt, icke ljumt, thé på sötblomster, släder, millefolium, kruemynna, melissa, m. m. Wanliga ångbad eller brännwinsbad äro äfwen för ändamålet ganska tjenliga.

För att minska eller lindra kräkningarne och diarrhen, kan tagas en thessed kolsgrad magnesia, ensam eller uti en blandning af en mindre matsked rhobarberstinctur och pepparmyntwatten, eller Hoffmans droppar, under drickande tillika af smig seppa af ris, saas eller andra grynforter, äfwen med tillsatts af salepgelee eller kerskdräkåda. En kopp starkt kaffe, utan grädda, beräknas äfwen, att tagas genast i sjukdomens början.

En Läkare i Warschau, Docter Leo, har nyligen uppgifvit en af honom och andra Läkare med särdeles framgång emot Cholera anwändt remedie, som tyckes sörstjena uppmärksamhet, äfwen i asceende deppå, att den kaleskes med sölerket kan användas innan Läkarens ankomst. Han anser ymnigt drickande af warmt watten för det werksammaste af alla medel, men att detta dock allena icke förstår; hwarsföre han hwarannan eller hwar tredje timma gifwer ett pulver af 3 gran Magisterium Bismuthi, med tillsatts af ett halft quintin sefer, och låter derjemte den sjuke dricka thé på melissa; när närken i händer och fötter är mycket plögsam, ingiudas de med en uppvärmd blandning af ett unz Liqueur Ammonii caustici och sex unz Spiritus Angelicæ compositus, nådara gånger om dagen. Denna behandling måste föresättas oavbrutet, underindem 48 timmar.

till dess urinafföndringen inställer sig, fastän kräkning och diarrhé redan tilligare upphört. När den sjukes tunga är belagd med ett starkt gulaktigt öfverdrag, tillsättes med förmon 3 gran rostad rhabarber till hwarje dosis af förenämnde pulver. Man bär ej förlora tålmodet, i händelse medlet ej genast gör werkan, och icke använda något annat medel derjemte, hwarken för eller sednare än det blifwit intaget, emedan dess werkan deraf skulle förhindras.

Sedan urinens afföndring inställt sig, kan ännu några dagar tagas ett pulver morgon och afton. Detta medel är icke dyrt, och kan lätteligen hafwas i beredskap.

Andra och mera häftigt verkande medel, än de nu uppgifna, böra icke användas utan Läkarens föreskrift.

§. 9.

Samtelige Provincial- och Stadsläkare hwilka det i allmänhet tillhör tillse, att Apotheken äro försedde med ett för ortens behof tillräckligt förråd af alla uti Swenska Pharmacopéen upptagne medicinalier, älliger desutom, för det närwarande, att hufvudsakligen waka deröfver, att förråd af sådana bland dem, hwilka utaf utländske Läkare företrädeswis blifwit använde mot Choleran, ej må saknas, i hwilket afseende en förteckning deraf bifogas anvisningen för Läkare. 1)

Bil. N:o II.

Anvisning att igenkänna och behandla den Asiatiske epidemiska Choleran.

Den epidemiska Asiatiske Choleran, äfwen Spasmodica kallad, som sedan 1817 uti Ostindien ernått en grad af häftighet, form och utbildning, hwilken den aldrig förr der haft, har egentligen icke förr än 1829 wisat sig inom Europa. Då nu denna farfot genom Ryssland och Polen framträngt ända till Östersjökusten, hafwa kraftiga försigtighetsmått blifwit widtagna, så wäl till förekommande af denna sjukdoms inträngande i Rifet, som att hånna densamma och hindra dess widare utbre-

(1) I afseende å de benämningar under hwilka Magisterium Bismuthi och Liquor Ammonii caustici igenfinnas i Swenska Pharmacopéen, och beredningar af Spiritus Angelicæ compositus och rostad rhabarberrot, hwartill föreskrifter uti densamma saknas, hänwisas till: Anvisning att igenkänna och behandla den Asiatiske epidemiska Choleran, på Collegii anmodan författad af dess Ledamot, Profesoren och Riddaren Trafvenfelt, hwilken afhandling äfwen nu medföljer.

bande i händelse den på något ställe skulle yppas. Uti det seduare affeendet har äfwen blifwit för nödigt ansedt, att, jemte en af Kongl. Sundhets-Collegium utfärdad under rättelse för Allmänheten, en dylik om denna sjukdoms igenkännande och behandling meddelas, för att egentligen begagnas af Läkare och den mera bildade Allmänheten; och hwilket föranledt följande korta anvisning. (2)

Sjukdomen visar sig antingen med förebådande tecken, eller utbryter den på en gång.

Förebådande symtomer.

Det är så mycket angelägnare att noga känna och ge akt på de symtomer, som anvisa när man hotas att angripas af en sjukdom, som genom i des början genast användas tvenliga medel kan häfwas och förekommas, men som eljest ofelbart utbryter och då oftast är utom gränsen för konstens åtgärd; hålft denna förebådande period, som wäl någon gång kan räcka 3—4 dagar, merändels är ganska kort och endast warar några timmar.

Uti den sjukes ansigte igenkänner den, som förut sett sådana sjuke, wid första anblicken de första förändringarne, som antyda sjukdomens föresläende utbrott. Anletdraget uttrycka ett tillstånd, som gränisar till ångest, utan att den sjuke sjelf rätt bemärker det, eller i allmänhet känner sig må illa; han svarar wanligen: — rått bra — om man nu frågar honom huru han mår; men wid närmare efterforskande ger han tillkänna, att han erfar helt egna känslor, som han ej nog tydligt kan beskrifwa; ehuru han ännu icke känner hwarken wärk eller wämjelse. Likwäl är han okustig; sömnlös; ibland visar sig en klubbig swett på huden; pulsen är temmeligen full och hård, men dock tillfika undertryckt eller liksom arbetande. Widare börjar ådel kännas, men ännu icke åtselid af träkningar; genom stolgången, som merendels under denna period varit stadigare än wanligt, uttömmas de i tjocka tarmarne warande excrementer, hwilkas utseende är olifa, och beror af det tillstånd, hwari matsmältnings-werktygen sig befinna när sjukdomen började. Ryska Läkarne iakttago wanligen förut förstoppning; flyktiga stickningar i sidorna, serdeles den högra, och känsla af tyngd i densamma. Uti detta stadium kännes wäl ångest, tryckning öfwer bröstet och maggropen och liksom ett brännande emellan den och nasweln, men icke någon wärk, icke en gång wid tryckning på underlifwet; inträdet af frampen medför först plågor. Den sjuke känner sig uti hög grad utmattad och oförmögen att på något sätt anstränga sig; känner ofta kolik-plågor, som åter förgå eller lindras genom uttömningarna. Ryska Läkarne iakttago äfwen: ständig eller periodisk swindel; dunkelhet för ögonen, hwilka omgifwas liksom af en dimma; en särdeles skarpt blick i ögonen, med känsla af en kylande elektrisk ånga i hufwudet och wid tinningarne; pulserande uti inelsworna, eller blott hjertklappning och domning. Urin afgår i liten quantitet och sällan. Underlifwet är i detta stadium, och i många fall under hela sjukdomens förlopp, owanligt uppdrifwit, hwilket äfwen märkes i de händelser, då de sjuke efter ymniga uttömningar klaga öfwer en känsla af tomhet. Ryska Läkarne omtala brist på aptit och merendels en känsla af mättet och magens öfwerlastande, äfwen då endast lättsmätt eller ingen föda blifwit njuten.

(2) Ett fullständigare sammandrag af Läkares iakttagelser om den epidemiska Choleras natur och behandlingsätt, så uti Asien som Europa, kommer med det snaraste att lemna pressen.

Efter dessa förebyggande sjukdomstecken, som kunna, som sagdt är, fortvara olika länge, från några timmar till 3—4 dygn, om ingen hjälp mellankommer, men som icke inträffa när sjukdomen genast, i all sin häftighet utbryter; följer.

Andra stadium, eller sjuksjukdomens utbrott, som karakteriseras af följande symtom: Uttömningar genom mun och stolgång af en tunn wattenaktig wättska, lifrig watten, uti hwilken hwita flockiga ämnen simma; häftig och plågsam kramp i armar, ben och bukspärlan tillkommer, och utgör i många fall en nästan allmän kramp; ögonen insunkna, ansigtsdragen blifwa klara och infallna; huden är merendels kall och betäckt med en klibbig fuktighet; på handlofwarna finnes knappt någon puls, och om den kan kännas, är den liten, trådformig, merendels häftig och stundom undertryckt; extremiteterna äro kalla, blåaktiga och huden på dem stryknlig; ibland äro bröstet och maggropen, men hufwudet nästan alltid, heta; andedrägten är trång, afbruten, middosam, häftig eller oordentlig; tungan är icke wanligen belagd, dock är den stundom öfwerdragen med ett tunnt lager af ett äggwitartadt slem, och i andra fall torr och hwit, till utseende som den saknade all blod; läpparne äro kalla och blåa; de tunna uttömningarna genom stolgången komma merendels med största wälsamhet, dock wanligen utan plåga; — Nysså Läkarna anmärka att i stolgången kännes ett brännande, likt det af hett watten, och att qwantiteten af uttömningarna, som är olika, men alltidynnig, kan stiga till 2 kwarter i sändre 3—4 gånger efter hwarandra. — Under detta stadium lemnar den sjuke ingen urin, och så wäl af symtomerna, som enligt hwad liföppningarna wisat, är det troligt att njurarnes verksamhet är alldeles upphäfd, då de wattenaktiga beståndsdelarne, som de wanligen affilja från de cirkulerande wättskorna, alldeles dragas från dem genom den fulligt ytterligt förökta verksamheten uti tarmkanalens stambinna. Extremiteterna hafwa, genom den stryknliga huden, ett serdeles utseende, i synnerhet händer och fötter, naglarne äro blå och stundom får huden öfwer allt en blåaktig färg. Den allmänna kraftlösheten ernär nu en obegriplig hög grad, och bröstet blir osläckelig. Den sjuke klagar öfwer inwertes hetta och lifsom ett brännande i trakten af nasweln.

Dessa symtom hafwa ofta utvecklat sig innan hjälp sökes. Uti detta stadium blifwer krampen allmän, dock äro ryggens och ansigtets muskler derifrån fria. Ehuru häftiga uttömningarna genom munnen och stolgången äro, så känner likwäl den sjuke ganska liten eller ingen ömhet, när man trycker på underlifwet, och klagar i allmänhet endast öfwer flyktiga, kolikartade känningar, öfwer den känsla, som uppkommer wid kramp och öfwer brännandet i underlifwet; men uti några särskilda fall klaga de sjuke öfwer en högst plågsam wärk i underlifwet, i magen och i lemmarne, som genom de förnyade krampen och uttömningarna ännu mer förökas. — Nysså Läkarna hafwa iakttagit, att krampen med ryckningarna utbreda sig snart till skullbror, fötter och wador, merendels korswis, från högra benet till wänstra armen, och twertom. Då krampen blir allmän, ehuru starkast i armar och ben, kan den upphinna en så hög grad af häftighet, att flere personer hafwa swäret att qwarhålla den sjuke i fången, som ständigt med oro och klagan slänger sig hit och dit, till dess han änteligen, wid kroppens tilltagande marmorhyla, blir alldeles stel, circulation stannar, andedrägten blir swårare, den utandade luften kall och ansigtet faller till utseende af ett lif. Nu upphör allt lidande, de sjuka blifwa

tenaktiga, utan att vara blandade med blod, slem eller galla; dof värt och en brännande känsla under maggropen; urinens förminskade afgang, frampt uti extremiteterna och slutligen i hela kroppen, samt kylan.

Prognosis.

De symtommer, af hvilka man med säkerhet kan sluta till lycklig utgång, äro: Pulsens tilltagande hårdhet och fullhet; återkommande värme uti extremiteterna och dess öfande uti den öfriga kroppens hudbetäckning; törsten astar och den brännande känslan i och under maggropen minskas; frampen, äfvensom uttömningarne genom mun och stolgång upphöra, eller blifwa lindrigare; galla wisar sig uti uttömningarne; trängning att kasta urin, serdeles om tillika urin afgår; bättre uttryck af ansigtsdragen; hudens beskaffenhet sundare och lifaktigare; andedrägten naturligare och utandningen warmare; benägenhet för stilla sömn; ögonens blick lifvigare; läppar, tunga och mun rödare; det allmänna obehaget och oron ge efter.

Om deremot de beskrifna symtomerna, vaktadt alla använda medel, tilltaga; om andedrägten blir svagare och hjertats verksamhet så aftager, att intet pulsflag mer kännes på extremiteterna; om ansigtsdragen hopfalla (Facies Hippocratica), tunga och mun kallna och andedrägten kännes kall och rå; cornea börjar insjunka; den sjuke slänger sig vupphörligt hit och dit, under det frampen och uttömningarna upphöra, så kan man ej vänta en lycklig utgång.

Sjukdomens orsaker.

Att den epidemiska Cholerans närmaste orsak och växande synes bestå uti en serdeles blodets förändrade beskaffenhet, uti en afföndring af dess solida delar och af dem, som äro liquid, ärföljd af en transfudation af de sebnare på tarmkanalens yta, är temmeligen tydligt; men hurumida denna blodens förändring primärt föränledes genom ett uti atmosfären eller i den sjukes omgifning warande smittämnes införande, förmedelst pulmonära absorption, uti den circulerande blodmassan; eller, om detta smittämne allraförst angriper nervsystemet, hjertats och arteriella systemets verksamhet derigenom förlamas och blodens förändring deraf blir en secundär werkan, kan icke bestämdt afgöras. Hos dem som emottagit detta smittämne, fordras för sjukdomens utveckling en viss fallenhet, som ädrages af följande:

Prædisponerande och uppväckande orsaker: wistandet på låglända, sumpiga trakter; tränga, ofnyaga boningar, der luften i rummen förslämmas och kroppens och hudens ans försummas; omåttlighet och oordentlighet i lefnadsfättet, serdeles missbruk af starka drycker; otjenlig föda och dryck; förkylning och brist eller försummelse att genom beklädning skydda sig för inflytelserna af köld och wäderlekens ombyten; ansträngningar, så till sinnet som kroppen; nattwak; oro, och sinnesnedslagenhet, och i synnerhet fruktan för sjukdomen.

Då den epidemiska Choleran egentligen icke utbryter hos andra än dem, som derföre hafwa en viss fallenhet eller anlag, bör hwar och en kunna hoppas att undgå farfoten genom undwikande af de orsaker, som föränleda densamma och genom noga iakttagande af de uti Kongl. Sundhets-Collegii underrättelse föreskrifne försigtighetsmått och regler,

så wäl för hwar och en i allmänhet, som särskilt för Läkare, Präster och andra personer; som nödwändigt måste wara i beröring med Cholera-sjute. (2.)

Sjukdomens behandling.

Möjligheten att bota den epidemiska Choleran beror egentligen på tiden, ifrån då sjukdomen aldras först ger sig tillkänna, som den sjute kommer att behandlas; får den förut utveckla sig, trotsar den ofta alla konstens bemsbanden. Det är egentligen under sjukdomens första stadium, hwilket af de förebärande symtomerna igenkännes, som sjukdomen nästan alltid genom tjenliga medel kan botas och des widare utveckling förekommas; hwarföre det är högst angeläget, att Läkare genast sökes, emedan några timmars försummelse härmed kan göra sjukdomen obotelig. Är den sjute fullblodig och stark, och pulsen kännes mer och mindre hård och spänd, öppnas ådern på armen, då 4—6 jumstrublod aftappas genom stor öppning på ådern; men äro icke dessa omständigheter för handen, bör åderlätning icke anställas; och kan den i allmänhet icke tillstyrkas, när allmän framp och kyla infunnit sig, den sjute är mycket swag och pulsen nästan otänbar på extremiteterna.

Genast gifwes en kopp starkt kaffe, utan gräbde, med 5—10 opii-droppar, som ofta skall bidra att hämma sjukdomen i des uppkomst; det berömmes äfwen såsom kraftigt understödjande de andra medlens werkan under hela kuren. Den sjute sättes genast i ett varmt fotbad, ända till wadorna, af 1 del ättika och 3 delar watten, eller ännu bättre af saltsyra och saltpetersyra, 1½ uns af hwardera, som blandas till wattnet. Härmed förenas med mycken förman en måttlig men fortsatt rörelse, tilldes, om möjligt är, swett utbryter, som wanligen betecknar, att sjukdomen är öfwerwunnen. Om, denna behandling oaktadt, sjukdomen ända utbryter, eller om den sjute ej begär att behandlas för än detta reban stett, det will sägas: inträffa uttömningarne uppåt och nedåt, framp, kyla, med flera af de symtomer, som uti andra stadium äro beskrifna, så måste genast, så snart den sjute hunnit aflådas, watten- eller imbad tagas (3), som medföra hastig

(2) Werkmästaren wid Kongl. Myntet, Theofr. Munckell, har för Kongl. Sundhets-Collegium förewist en apparat för föreskrifne mineralsura rötningar, hwilken Kongl. Collegium funnit wara för ändamålet tjenlig, samt med framgång kunna begagnas mot snittosamma sjukdomar. Den kostar med röttings-ingredientier och tryck beskris 3 R:dr 16 fl. Banco, samt erhålles på Kongl. Myntet hos Theofr. Munckell.

(3) Imbad af rent watten eller med ättika och bränwin blandadt, anställas uti Riga sålunda: man omslår ett fångställe nedantill med dubbla mattor, så att ingen ånga slipper igenom. Man borttager wid sidorna de lösa bräderna som uppehålla madrassen och lemnar midtpå så många qwar som behöfwas för att uppehålla madrassen hwarpå den sjuka lägges, wäl betäckt med dubbla ylletäcken, så att endast hufwudet blir fritt. Uti ett förut under fången ställt kärl med ofwannämnde studium, lägges tidtals glödgade stenar, hwarigenom heta ångor utvecklas, som anläggas sig öfwer kroppens samteliga delar.

Myntigen är en efter Cholera-sjutes särskildta behof inrättad stol, af Capit. Friherre E. v. Vegesack upfunnen, för imbad, som äfwen kan begagnas för andra sjukdomar,

och kraftig werkan att frambringa swetten. Efter badet gifwes 20 droppar Liqvor Succinatis ammoniaci (Prinsens droppar) med 5—8—10 opii. droppar, den sjuke torkas hastigt, lägges på en warm bädd och gnides oaförutet på kroppen, serdeles öfwer maggropen, armar och ben, med borstar och sedan med warma yllelappar, sugtade med brändwin, hwartill sättes kamfer, Spanskt flug-tinctur, peppar, senap och andra retande ämnen; och bör denna frottering med mycken sorgfällighet och af flera personer på en gång, då så ste kan, verkställas, länge i sänder fortsättas och efter behof förnyas, samt warma sand, eller klisäckar eller med kokhet watten fyllda kruor eller buteljer läggas om och wid fötterna. Skulle transpirationen ändå icke utbryta och värmen återkomma, förnyas badet efter 6—8—10—12 timmar och frotteringarna. Är swagheten mycket stor och pulsen will förswinna, tages ångbad af åttika.

Om bad alldeles icke stå att erhålla, eller icke genast kunna anställas, befordras kroppens värme och utdunstning med warma omslag och baddningar, sugtiga eller torra, efter omständigheterna, jemte de omnämnde frotteringarne.

Då efter en stark allmän swett, kräkningar och diarrhé ge efter och den sjuke faller i en stilla sömn, plår den största faran wara förbi, ehuru den sjuka ännu ej är räddad, utan måste, till dess man derom är säker, behandlingen fortsättas.

Om uti sjelfwa badet, efter dessamma eller eljest hufwudvärk infinner sig, är det nödigt att lägga is eller då denna ej kan erhållas, kallt watten och åttika i en oxblåsa på hufwudet, hwarå håret, om så fordras, afskras. Den sjuke känner genast deraf lindring, och derigenom förekommes såkrast det typhuslita tillstånd, hwari de sjuke så ofta, efter öfwerståndnen Cholera, förfalla och dö, och som, enligt hwad lif-öppningarne utwisa, warit grundadt på inflammation uti hjernans spindelwäshinna och ryggmärgen.

Efter badet och baddningarne kunna senapsbegar läggas på maggropen, bröstet, armar och fötter; om värken i maggropen är stark, sättes där iglar och Spanskt fluga.

De swettförswande medlen böra förenas med stämmiga (mucilaginoso) ämnen, för att derigenom minska retringen i mage och tarmar, hwartill äfwen utwertes baddningar och retmedel bidraga.

Walet af andra inwertes medel beror af sjukdomens grad, af något utmärkt lidande på ett eller annat ställe, o. s. w. Små doser, efter korta mellanrum förnyade, uti liqwid och hållst droppform, fördragas lättast.

För att minska kräkningarne tages Solutio citratis calici med aqua menthæ Piper. Mucil. Gi arab. och spir. Niri dulcis eller æther. Ofta är det nödwändigt att i stället för mynthwattnet tillsätta en concentrerad infusion på Valeriana sylv. Ut i högre grad af sjukdomen har man funnit is, i små bitar nedswäljd, nyttig att stilla kräkningarne och lindra den osläktiga törsten.

och af alla som nyttja sådana bad. Inråttningen synes till alla delar uppsylla ändamålet, och säljes i Stockholm för 10—12 R. dr Banco, då beställningar derom intennas uti Hattstofferaren Risbecks bod wid Gustaf Adolfs Torg.

Är diarrhén mycket stark, äro mucilaginsösa safer med opium uti små, och wid svå-
rare fall, i större doser oundwifliga. Som serbeles werksamt berömmes $\frac{1}{4}$ — $\frac{1}{2}$ gran opium
och $\frac{1}{2}$ scrupel Gi arabicum. Äfwen recommenderas, att så snart de wattenaktiga utödm-
ningarne genom stölgängen wisa sig, gifwa af en blandning af 3 theffelvar swartbrändt
brödd och 1 theffel rå alun, fint pulveriserade, $\frac{1}{2}$ till 1 theffel uti ett halft winglas
brödwatten eller win med eller utan watten; hwarmed fortfares i korta mellantider till
dess diarrhén stillat sig; som wanligen skall inträffa efter tredje dosis. Derunder bör lif-
wål den utwärtens behandlingen oafbrutet fortsättas. För att stilla trängningarne och
plågorna i underlifwet, böra klystirer af mucilaginsösa ämnen med opium dermed förenas,
såsom 3—4 uns af någon slemmig dekokt på ris, sagu, saleb, linfrö, althea-rot eller slår-
felse, med 10—20 droppar Vinum opii, förnyade hwar 2—3 timma; hwartill, om inga
tecken till inflammation wisat sig, Ratanhia-extract med förmån tillsättes.

Stor swaghet fordrar genast i början infusion på Valeriana och Serpentaria, med
Liquor Succin. ammon. kamsfert, Castoreum, Moschus, helst uti spirituösa tincturer i små
doser ofta repeterade. Stark hyla, swag eller ingen puls, strynklig hud, fordra ound-
wifligen upplösning af Phosfor i aether, 2 gran uti 3 drakmer, hwaraf tages 10—12—
15 droppar, mellan de andra medlen, hwar 2—4—6 timma, uti ett mucilaginsöst behi-
kel. Ofta komma, efter användandet häraf, puls och värme åter, och man har exem-
pel på att de, som ända till 11 timmar varit utan puls, blifwit räddade genom bruket
deraf, jemte några aromatiska bad.

Till dyck nyttejas dekokt på althea-rot, korn, helgryn, ris, eller brödwatten med
win, äfwen berömmes den s. k. Sydenhams hwhita dekokt (5.) Wid slutet af kuren, när
de sjuke kunna taga någon föda, må de bäst af mjölsoppor, bouillon, kolt med gryn,
affilad. Tinct. arom. acida med saleb-dekokt bekommer merendels wål. Äfwen kunna
krasterna befordras med win, lindrigt bäst thé och äfwen Kina-preparater.

Flera andra kuremetoder hafwa blifwit föreslagne, hwaribland må nämnas följande:

På Jawa har en berömd Läkare Hr Peitsch uppgifwit som säkert botemedel mot
Choleran, en blandning af 2 delar Spiritus Menthe (Alcoholat de Menthe) (6) och en del
Vinum opii, hwaraf tages en matsked i sender, ända till dess den sjuke icke mer återlemnar
det genom kränning, hwilket förhållande för framgången är nöddigt, äfwen som att det nytte-
jas så snart som mbiligt och äminstone inom de 3 första timmarne efter anfallets början.

(5) Denna dekokt består af en högst swag köttfoppa, som tillredes sålunda, att man kokar
en höna uti en stor mängd watten, på det ej soppan må förräda den minsta smak
af kött; den kan äfwen bibringas i form af klystir.

(6) Spiritus Menthe v. Alcoholat de M., Ph. Gallica, beredes på följande sätt: Rec. Fol.
Menthe Piper. v. Cripsæ rec. Libr. j. — Spirit. diluti Libr. jv. — maccra p. horas XII
— adde aquæ fluiat qu. s. ad evitend. empyreum, destillando eliciuntur Libr. jv. —
Spir. Menthe kan ex tempore beredas, om Aetherol. Menthe gtt iij blandad med
Spir. V. Gall. Unc. j — Spirit. Menthe kan äfwen beredas af torra Herbæ, men då
tages 6 delar Spiritus. Den första beredningen är behagligast.

Ljumma bad, froteringar, m. m., användas äfwen, men endast såsom secundära medel att återställa jemwigtan i economien. Detta medel skall wara så pålitligt, att Europeerne numera äro utan bekymmer för sjukdomen, då deremot de infödde, som försumma att nyttja detsamma, merendels dö (7.)

Man har äfwen föreslagit att applicera cauterium actuale på maggropen, genast uti början af sjukdomen; och det kanne icke utan anledning.

Warmt watten och opium uppgifwes af Doctor Bernstein uti Keis. Pr. Stats-Zeit. No 71 för den 16 Junii 1831 såsom en lika enkel som werksam kur mot Cholera. Den sjuke lägges uti warmt rum och dricker hwar ½-dels timma en stor kopp eller ett ölglas watten, så hett som han kan fördraga. Vid 8:de drickningen gifwes efter åldern 4—6—8 stycken opii-droppar; derefter fortsättes med wattnet, tillika med 2 opii-droppar, tills kräftningarne och uttömningarne genom stolgången upphöra och kroppswärmen återkommer. Man kan låta den sjuka dricka ända till 32 portioner sådant watten, om den dussade werkan ej befförinnan skulle inträffa. Skulle kräftningar och diarrhé upphöra, men warmen ännu icke wara återkommen, fulländas kuren genom sorgfällig frotering med i warm spiritus doppadt ylle. Tillika äro klystirer af hwit stärkelse med 5 opii-droppar för barn nyttiga, som ej gerna kunna undergå watten-kuren, och för äldre med 10—20 opii-droppar. I förening med warmt watten skall ej opium medföra de soporösa symtomer, som då det nyttjas ensamt; men om tecken dertill inställa sig, är det nödigt att använda efter omständigheterna och den sjukes ålder, iglar, falla omslag, gifwa kaffe utan grädda och derjemte fortsätta kuren, tilldes uttömningarne upphört. Sedermera käftes uppmärksamheten på stolgången. Belagd tunga, uppstötningar och förstoppning fordra antingen klystir af Chamomill-blommor, såpa, häning, eller följande inwertes: 1 uns Rhabarber-infusion, 6 uns watten och 30 Opii-droppar, hwaraf tages en matsked hwarannan timma. Om stolgång ej härigenom befordras, utelemnas opium och tillika tages klystiret en gång om dagen. Ett kräftmedel af 10—15 gr. Ipecac. med 1 gran kräftsalt skall genast i sjukdomens början, när tungan är belagd, men pulsen ännu icke liten, på en gång häfwa sjukdomen. Sedan fortsättes med rhabarber-infusionen.

I Warschau har en Läkare Doctor Leo uppfunnit ett medel mot Choleran, som både han och andra med särdeles framgång skall hafwa använt. Enligt hwad derom afgifna berättelse, införd uti Kongl. Preussiska Stats-Zeitung, anser han drickandet af warmt watten för det werksamaste af alla medel, men att det dock allena icke förslår, hwarför han ger 3 gran Magisterium Bismuthi (Subnitras Bismouthicum Pharm. Suec.) med tillsats af socker hwar 2—3 timma, efter omständigheterna, och låter den sjuke derjemte dricka thé på melissa. När värken i händer och fötter är mycket plågsam, ingnidas med en uppvärmd blandning af 1 uns Liquor amonii caustici (Ammonium cau-

(7) Användandet af detta medel, så wäl som af opium i allmänhet i stor dos, fordrar naturligtwis största warsamhet: att ej derigenom congestion åt hiernan befordras, och att denna motarbetas, så snart tecken dertill förmärkes.

aticum Ph. Sv.) och 6 unſ spiritus angelicæ compositus (8.) Detta mäfte ibland oafbruttet uti 48 timmar forſättas, tillſ urin-aſſändningen inſtäller ſig, faſtän kräkningarne och utdömningsarne genom ſtolgången redan tidigare upphört. När den ſjukeſ tunga är belagd med ett ſtarckt, gulaktigt öfwerdrag, tillſättas med förman 3 gran Rheum tostum (9) till hvarje dos af det nämnde medlet. Man bör ej förlora tålmodet och ej använda något annat medel, (undantagande den utwertes behandlingen) hvarken före eller efter, ſedan biſmuthen bliſwit nyttjad, emedan deſ werkan ſulle deraſ förtagas. Så snart urinenſ aſſöndring inſtällt ſig, kan ännu några dagar tagas ett pulver morgon och aſton. Detta medel är icke dyrt, kan lätteligen hafwas i beredſkap, äſtven på landet, och kan utan fara nyttjas, tilldeſ Läkare hinner ankomma.

Efter ſjukdomarnes behandling.

De wanligaste äro inflammation i tarmarne (Enteritis) och i hjärnans ſpindelväſſhinna (Arachnoiditis.) Näcker diarrhén länge, blir underliſwet verkande, den förut hwiſta utdömningsne rosenröd, och, om trängningar i ſtolgången tillkommer, ſå är inflammation i tarmarne att befara. Calomel är här nyttig och bör egenteligen uti deſa efterſjukdomar, tillika med opium, användas. Äſtven fordras dragmedel och warma omſlag på underliſwet och ſtundom iglar.

Arachnoiditis. Klagar den ſjuke öfwer hufvudvärk, ſofwer med halföppna ögon, börjar han att lindrigt yra och är pulſen derwid näſtan normal, ſå har det farliga tillſtåndet inträdt, ſom fordrar kalla omſlag, is eller watten och årtifa på hufvudet, blodiglar bakom öronen och kraftiga retmedel i närheten af hufvudet, men ſom ſällan kan öfwerwinnas. Den wanligen närwarande förſtoppningen fordrar Calomel, $\frac{1}{2}$ —i gran i doſen, ſom uti detta tillſtånd wäl paſar.

Wid typhus, utan miſtanka på inflammation i t. Arachnoidea, ſom ſtundom inträſfar, hafwa Mineral-ſyror wiſat ſig nyttiga; 2 drachmer Tinct. Arom. acida till en liber fornwatten med ſalep-ſtem.

Det är nödigt att med särdeles uppmärksamhet behandla personer, hvilka, där den epidemiſka Choleraan är gängbar, beſwåras af diarrhè, emedan detta, om det några dagar får forſfara, lätt öfvergår i Cholera.

(8) Spiritus Angelicæ compos. beredes efter Pharm. Boruss. ſåledes: Rec. Rad. Angelicæ Libr. j. — Herba Scordii Libr. ſs. — Rad. Valer. Unc. iij. — Spir. concentr. Libr. vj. Aqva fluu. qu. s. (Libr. iij.) — deſtillant Liqvoris Libr. vij. qvibus adde Camphoræ dep. unc. ss. — I ſtället för Spir. A. C. kan ſprit med och utan Camfert Linim. Saponis c. Aetherolei Rosmar. C. eller hwad annan aromatiff spiritus ſom beſt nyttjas.

(9) Rheum tostum (roſtad Rhabarber) tillredes ſålunda: Rec. Rad. Rhei pulver. qss. p. in pelvim ferream amplam et planam immiſſum, igni moderato calori expon, Continuo c Spathula agitando ad colorem fuscum, refrigerat. serv.

Följande medikamenter hafwa företrädeswis blifwit nyttjade mot Choleran, hward tillgång å Apoteket icke bdr saknas:

Acidum muriaticum dilutum	— — — — —	Saltsyra.
— nitricum	— — — — —	Saltpetersyra.
— sulphuricum	— — — — —	Vitriol olja, swafwelsyra.
Aether		
— spirituosus	— — — — —	Hoffmans droppar.
Ammoniacum causticum	— — — — —	Stinkspiritus.
Camphora	— — — — —	Kamfert.
Cantharides, och deras preparater	— — — — —	Spanka flugor.
Carbonas magnesium	— — — — —	Magnesia.
Flores arnica		
— Chamomillæ	— — — — —	Camill-blommor, sötblomster.
— Sambuci	— — — — —	Gläberblommor.
Herba Melissa	— — — — —	CitronMelis.
— Menthae Crispae	— — — — —	Krusmynta.
— — — Piperit.	— — — — —	Pepparmynta.
Gummi arabicum	— — — — —	Arabiske Gummi.
— Cerasorum	— — — — —	Körbärskäda.
Hirudines Vivae	— — — — —	Blodglar.
Murias hydrargyrosus	— — — — —	Calomel.
Oleum ricini	— — — — —	Laxer olja.
Opium och dess preparater		
Oxymuriis calcici	— — — — —	Ehlor.kalk.
Phosphorus		
Radix Rhei	— — — — —	Rabarber.
— Saleb	— — — — —	Saleprot.
— Valeriana	— — — — —	Valeriana.röt.
Solutio Oxymuriatis calcici	— — — — —	Upplöst Ehlor.kalk.
Subnitras Bismuthicum	— — — — —	Magisterium Bismuthi.
Superoxidum Manganicum	— — — — —	Brunsten.
Tinctura aromatica acida.		

Bil. N:o III.

Uppgift på de persedlar, hvilka erfordras för ett Cholera-sjukhus.

Sör hvarje Sjuksång.

Ett enmans sängställe, lätt och transportabelt med lösbotten; dubbel väfbotten, som lätt kan aftagas, för att tvättas och renas, eller i nödfall lös trädbotten.

Swänne halm-madraskwahr, af buldan, eller annan gröfre wäf.

Swå kudbar af dito.

Fyra par lakan.

Trenne Sjortor eller lintyg.

Swänne sängtäcken eller filtår, af ylle eller här.

Swänne natt-tröjor af buldan.

Swänne nattrockar af dito.

Swå par yllestrumpor.

Ett par tofflor.

Ett bryckeskärl af glaseradt stengods, glas, tenn, eller förtent jernbleck.

En matstäl af dito.

En tallrick af dito.

En nattpotta af dito.

Sör hvarje Sjukrum, ej öfwerstigande 10 Sjuksångar.

Fyra tvättstolar af sten.

Swänne nattstolar, med dubbel omgång glaserade stembäcken, och wäl inpassade dubbla lock.

Swänne appareiller till mineralsura rökningar.

Swänne stökbäcken af tenn.

En lavements-spruta, med flera pipor.

Sör hvarje Sjukhus.

Ett, två, eller flere badkar, efter sjukhusets storlek.

Nödigä kok-kärl och köksredskap.

Kärl för hemning och bärning af watten.

Rökelsesapparater.

Kärl för kläders rening, i chlorkalklösning eller lut (såar, far.).

Twättredskap.

Sjukbärrar till de sjukas afhämtning, från deras boning, till sjukhuset.

Deßa göras, liksom sängarne, lätta, med fötter, lösa bottnar af wäf, fyra lösa handtag, utstående från sidorna af bären, och ett rymligt hwälsdt lock, af oljad wäf.

Litbärrar, med fast botten, och wäl slutande lock af träb.

Länga rockar af warduk, eller fin s. k. präpänning, eller oljad wäf, för Läkare och alla de personer, som närmare handtera de sjuka. I brist på rockar, kunna äfwen fotsida förkläden, som gå upp om halsen, samt lösärmar af dyligt tyg, användas.

Bil. N:o IV.

Spis-Ordning för Cholera-sjuka.

Under sjelfwa sjukdomen, tilldelas den sjuke inga andra födoämnen, än ymnig dryck af sago, ris, eller hafresoppa, samt, under sjukdomens aftagande, $\frac{1}{2}$ till $1\frac{1}{2}$ quarter bouillon dagligen.

Under tillfriskningen, som indelas i tvåanne tidstiften:

I första tidstiften.

- Till frukost: 3 jungfru bouillon, på färst kalf- eller oxkött.
Till middag: $\frac{1}{2}$ skåp. färst kött, med derå kokt ett quarter soppa, utan tillsats af röter eller potates.
Till aften: Gröt, kokt af 1 jungfru (6 lod) hafre eller risgryn, i watten, med 1 jungfru sot mjölk, utspädd med lika quantitet watten, till dopp.
För dagen: $\frac{1}{2}$ skåp. mjukt, wäl jäst och gräddadt, osyradt rågbröd, och till dryck hafre, eller kornwatten, med tillsats af socker och ättika.

I sednare tidstiften.

- Till frukost: $\frac{1}{2}$ skåp. wäl jäst och gräddadt, mjukt, osyradt rågbröd, med 2 lod smör.
Till middag: 20 lod färst oxkött, med derå kokt $1\frac{1}{2}$ quarter soppa, afredd med korn eller hafregryn.
Till aften: Gröt, kokt af $1\frac{1}{2}$ jungfru (9 lod) hafre, korn, ris, eller bohwetegryn, och till dopp, 1 lod smör, eller $1\frac{1}{2}$ jungfru sot mjölk.
För dagen: En mark wäl jäst och gräddadt, osyradt mjukt rågbröd, samt dryck, likasom i första tidstiften.

Anm. Bestämmandet af öfvergången, från ett tidstifte till ett annat, tillkommer Läkaren, som desutom äger att, efter sig förreteende omständigheter, för hwarje enskildt fall, göra de förändringar och tillägg i Spis-Ordningen, hwilka han anser tjenliga.

Spis-Ordningen, för den inom Cholera-sjukhuset anställda betjening, bestämes af Directorionen, efter Läkarens förordning, helst i någorlunda öfwerensstämmelse med den lefnadsordning, hwarwid dessa personer förut varit wana.

Bil. N:o V.

Erforderlig Personal wid ett Cholera-sjukhus.

- 1:o. En eller flera Läkare, efter tillgången på stället och sjukhusets storlek, samt nödigt biträde af andra Läkare, der de kunna erhållas.
- 2:o. Ett tillräckligt antal, stöterstor eller sjukvaktare, beräknadt efter en för 10 sängar, eller flera, om de sjuke ligga i många små rum, och uppställningen derigenom förswäras.
- 3:o. Sjuk- och likbårare, mindst 4 stycken, hvilka, då de äro lediga från denna befattning, biträda med de yttre göromålen wid sjukhuset, såsom wedhuggning, wattenförning, budgifning, o. s. w.
- 4:o. En baderska med biträde.
- 5:o. En kokerska med dito.

För Sushällsbestyrret.

- 6:o. En förwaltare, som jemte Läkaren, och enligt hans föreskrifter, wakar öfwer polisen inom sjukhuset, anskaffar läkemedel, m. m., wårdar inventarierna, och förer räkenskaperna; samt wid större sjukhus honom till biträde:
- 7:o. En eller flera waktmästare.

Bil. N:o VI.

Om de försigtighetsmått och den behandling, som böra iagttagas, wid Cholera-sjukets anträffande, och transporterande till Sjukhus, samt rums, klåders, sakers, m. m., rening.

§. 1.

Enär Cholera-sjuka anträffas, bör Läkare genast sökas, och intill dess denne hinner ankomma, den behandling ofördröjligen, med oförtrutethet och werksamhet, företagas, som SundhetsCollegii underrättelse, Bilagan N:o 1, uti 8. §. föreskrifwer.

§. 2.

Kan den sjuke icke wårdas hemma, der han bor, bör han ofördröjligen till närmaste sjukhus transporterats; och bör, till dess, den föreskrifna froteringen genast verkställas och kroppens värme, genom warma betäckningar, under transporten bibehållas. Sedan bårn blifwit, der sig göra låter, införd nära till den sjukets säng, flyttas denne uti det lakan, hwarpå han ligger, betäckes warmt och bestänkes med chlorkalks-upplösning, eller, i brist deraf, med ättika; hwarefter det lösa bårtäcket pålägges och fortfläffandet med all skyndsamhet verkställas. Wårarne twättas, efter hwarje gång de varit i bruk, med chlorkalks-upplösning, ättika eller lut, och utställas till wådring.

§. 3.

Träffas någon ute, å wäg eller markt, med tecken till Cholera, transporteras han ofördröjligen till sitt hem, om detta ej är för aflägsset och han der kan wärdas; i annat fall föres han till närmaste sjukhus. Transporten bör ske, på det för den sjuke beqväm-
ligaste sätt, sig göra låter, helst sjövägen, då dertill är tillfälle, uti en båt, som bindes
efter den, hwari roddarne äro; i annat fall på åkdon, eller så kallad släpa.

Frotteringar och warma betäckningar böra genast, då den sjuke anträffas, widtagas,
och under transporten, så widt ske kan, fortsättas, för att kunna bibehålla kroppswärmen,
eller återkalla den förlorade.

§. 4.

Uti sjukrummen, så wäl der de sjuke wärdas hemma, som i sjukhusen, iagttages den
yttersta renlighet; rummen wädras och rökas, på sätt uti Sundhets-Collegii Underrättel-
se, Bilagan N:o 1., §. 7. föreskrifwes. Hwarje ledig sjukfång bör genast utur sjukrummet
förflyttas, renas, wädras, och med andra kläder förses, innan den å nyo begagnas.

§. 5.

Före utskrifningen, bör den tillfrisknade bada och undergå rening, genom salpetersura
rökningar, på det i Bil. 1. §. 7. föreskrifna sätt; händer och ansigte twättas, med chlor-
kalks-upplösning eller ättika.

§. 6.

Då någon i Cholera aflidit, bör liket af sjukbetjeningen läggas i kistan, utan före-
gången twättning, eller annan swepning, än det lakan, hwarpå det ligger. Det beståntes
med chlorkalks-upplösning eller ättika, och betäckes, så snart tecken till förrottnelse wisa
sig, med ett lager osläckt kalk eller kol-stybbe. Liken böra endast i nödfall bäras till de-
ras jordfästning. De biträdande och åtföljande böra iagttaga ett sådant afstånd, och en
sådan rigtning, imellan vinden och liket, att de, så litet som möjligt, utsättas för inftytel-
sen af utdunstningen från detsamma.

§. 7.

Rening, af rum och husgeråd, sång och gängkläder, samt andra smittbara waror,
som i boningsrummen finnas, förrättas på sätt Sundhets-Collegii Underrättelse, Bi-
lagan N:o 1., §. 7. föreskrifwer. Linne och annat twättbart tyg blötas några dagar i
kallt watten och lut, stänkas med chlorkalks-upplösning, eller ättika, och twättas sedan med
säpa och warmt watten.

Wagnar och andra waror böra renas, eftersom deras beskaffenhet fordrar, genom
twättning med chlorkalks-upplösning eller ättika, eller berökning med chlor-ångor. Då wa-
ror, af träd, glas, porcellaine, metall, o. s. w. skola renas, användes chlorkalks-upplös-
ning för dem alla, utom för klingande mynt, som stöklas med ättika.

Bil. N:o VII.

För brefs rökande erfordras:

1:o. Ett Rökflåp af trä, 6 qvarter högt, $3\frac{1}{2}$ qvarter i fyrkant, med öfra ändan öppen; och ett lock, som slutar wäl till. Inuti bör flåpet, 16 tum från botten, wara försedt med ännu en botten, hwilken sednare öfwerallt är genomborrad, med ett hål på hwarje qvadrat-tum, och ligger lös på lister. $5\frac{1}{2}$ tum ofwansöre denna botten böra, på 2:ne motsäende flåpets sidor, finnas 4 små träpinnar, hwardera slutande sig i en liten knapp, bakom hwilken fästes den tråd, hwaruppå brefsven, under rökningen, upphängas. Dessa pinnar böra wara inslagna i en rad, och på lika afstånd från hwarandra, nämligen den första pinnen $2\frac{1}{2}$ tum från tillgränsande sida af flåpet, den andra pinnen $4\frac{1}{2}$ tum från den föregående, o. s. w. Treenne sådana pinnrader böra finnas öfwer hwarannan, med $5\frac{1}{2}$ tums rum mellan hwardera. På en af flåpets sidor, wid dess nedra ända och botten, bör finnas en öppning, 12 tum hög och 8 tum bred, försedd med en lucka, som kan skjutas upp och ned, och som, då den är nedskjuten, fullkomligt täpper öppningen.

Midtpå flåpets lock bör öfwen finnas en öppning, 4 tum lång och 3 tum bred, försedd med en passande skjulucka.

2:o. Ett rundt fyrfat af jernplåtar, $7\frac{1}{2}$ tum i diameter, $2\frac{1}{2}$ tum högt, och upptill öppet, med trenne en tum höga fötter, öfwen af jernplåt, och på sidan en fatta, med trästakt. På hela omfretsen af fyrfatets sidor, böra finnas små hål af $\frac{3}{4}$ — $\frac{1}{2}$ tums widd, sittande i jäck jäck, på en $\frac{1}{2}$ tums afstånd från hwarandra.

3:o. En machine till brefsvens genomstickande. Uti en fyrkantig stiswa af mesing, $3\frac{1}{2}$ tum lång och $2\frac{1}{2}$ tum bred, böra 24 starka nålar af stål, med 3-sidig skärande spets, wara infattade, på lika afstånd från hwarandra, dock så, att midtpå stiswans en fyrkant är lemnad obesatt med nålar, på det ej brefsvens sigill onödigtwis må skadas. Stiswan bör, på den andra sidan, wara försedd med ett starkt handtag.

4:o. En stark nål af stål, 6 tum lång, och försedd med 3-sidig spets.

5:o. Rökpulver, bestående af 1 del swafwel, 1 del salpeter, hwilka, pulveriserade, noga sammanblandas med 2 delar kli.

Brefsvens rökning verkställles sålunda:

Sedan brefsväskan utanpå blifwit tvättad med en lösning, af 1 del chloralk i 100 delar watten, bypnas den, brespackan uttages med en tång, lägges i ett passande käril och öfvergjutes med ättika, hwarefter smidrenna aflippas, så att brefsvens yta wätes af ättikan.

Brefsven upptagas genast, utbreddas på groft, men wäl torrt linne. Ett annat stycke lika bestäadt linne lägges öfwer dem, och sedermera tryckes, medelst händernas öfverfarande, på det öfra linnet, så att all wättska, som detta kan upptaga, insupes. Så snart linnet blir wätt, utbytes det emot torrt; och när brefsven derigenom blifwit så mycket torkade, att de endast kännas något dånna, så genomstickas de, på det sätt, att ett

eller flera, om de äro tunna, läggas på en flisva af kork, hwarefter sticmachinens nålar, medelst ett starkt slag, drifwas igenom papperet.

Derefter uppträdas breswien, medelst nålens tillhjelp, på en stark tråd, som föres genom midten af någon breswets kant. När breswien äro upptrådta på passande trådar, inhängas de uti flåpet, radwis jemte hwarannan, dock så, att det ena ej ligger tätt intill och berör det andra.

Nu täppes flåpet med sitt lock. Uti fyrfatet har man uppglödga trådkol, hwilka böra wara $1\frac{1}{2}$ tum tjocka, $1\frac{1}{2}$ —2 tum långa. Genom flåpets nedra öppning insättes fyrfatet, och luckan på flåpets lock öppnas.

Af röspulvret sirds, med tillhjelp af en passande jernstef, litet i sönber på kolen, till det 10 lod röspulver är förbrukadt. Nedra luckan hålles derunder öppen, 2 à 3 tum högt. Den öfra bör äfwen öppnas. När sista portionen röspulver är påstagen och förbrunnen, uttages fyrfatet, båda luckorna stutas igen och breswien förblifwa 5 minuter i det täppta flåpet. Under tiden hållas kolen ur fyrfatet, hwilket förses med nya uppglödga de kol, och, efter de 5 minuternas förlopp, å nyo införas genom den nedra öppningen. Luckan på flåpets lock öppnas, den nedra luckan lemnas öppen 2 à 3 tum högt, och alltsammans får stå sålunda i 15 minuter, hwarefter breswien uttagas, och affändas.

De personer, hwilka syfsetsätta sig med rökningen, böra, innan behandlingen börjas, wäta händerna i en lösning af 1 del chlorkalk i 100 delar watten.

Rökningen verkställes i ett rum, som icke bebos.

Då förberörde, för Post-Contoiren egentligen affedde, anstalter saknas, särdeles i en skildta hus, iagttages, på sätt sig göra låter, hufwudsaken af denna behandling, nämligen breswens eller papperens neddoppande i ättika, innan de widröras, deras genomstingning, och rökning med det uppgifna pulvret, samt händernas sugtande i chlorkalks-lösning.

Bil. N:o VIII.
Formulaire till Sundhetsbetyg för Resande.

Den resandes namn, förnamn och stånd.	Hans signalement.	Hvarifrån han kommit, och på hvilken väg.	Huru länge han varit på vägen.	Af hvem, och på hvilken ort och dag, hans Sundhetsattest blifvit utfärdad.	Attestens lydelse.	Hvilken behandling han undergått.	Hvad dag han, såsom fullkomligt frisk, fått fortsätta resan.	Hvarthån.	Uppgift på medhafda saker.	På hvad sätt med dem förfarits.	I fall den haft eget åkdon, hurudan behandling dessamma undergått.	Erlagde afgifter.	Annotationer.
					Eller från hvilken smittad.	Eller i huru många dagar han undergått Quarantaine.			Ej smittbara.				
					Eller från för smitta misstänkt.	Om han utan uppehåll fått fortsätta resan.			Smittbara.				
					Om han kommer från Cholera-fri ort.								

Underskrifter och Sigill.

Ort och Datum.

Bil. N:o IX.
Formulaire till Sundhetsbetyg för Djur.

Uppgift på djuren till	Hvarifrån de samma komma, och på hvilken väg.	När de inträffat vid sista Tullstationen.	Huru länge de varit på vägen.	Af hvem, och på hvilken ort och dag, den medhafda Sundhetsattesten, eller Betyget blifvit utfärdad.	Attestens lydelse.	Hvad dag de, såsom fullkomligen friska, fått föras vidare.	Hvarthån de skolas föras.	Erlagde afgifter.	Annotationer.
Art.					Eller från smittad.				Af in- eller utländske förare? I sednare fall let om och hurudan behandling, han undergått.
Aantal.					Eller från för smitta misstänkt.				
					Om de kommit från Cholera-fri ort.				
Ort och Datum.									

Underskrifter och Sigill.

Ort och Datum.

Bil. N:o X.
Formulaire till Sundhetsbetyg för Varor.

Uppgift på varorna till	Huru länge de varit på vägen.	När de inträffat vid sista Tullstationen.	Huru länge de varit på vägen.	Hvarifrån, och på hvilken väg de kommit, samt hvarest de äro producerade.	Om och hur de äro emballerade.	Uppgift på varorna till	Annotationer.
Quantitet.						Qualitet.	Erlagde afgifter.
							Af hvem och på hvad sätt.
							Hvarthån de föras.
							Hvad dag de, såsom fullkomligt renade, fått vidare transportas.
							Emballaget.
							Sjelfva varorna.
							Eller från smittad.
							Eller från för smitta misstänkt.
							Om de kommit från Cholera-fri ort.
							Attestens lydelse.
							Hurudan behandling, de undergått, samt i huru många dagar.

Underskrifter och Sigill.

Ort och Datum.

Bil. N:o XI.

Rapport

om Cholera-sjuka från Sjukhuset i N. N. (Stad, Församling) från och med den
till och med den

	Mankön.							Qvinkön.							Summa Summarum.
	Under 10 års ålder.	Från 10 till 20 år.	Från 20 till 30 år.	Från 30 till 40 år.	Från 40 till 50 år.	Öfver 50 års ålder.	Summa Mankön.	Under 10 års ålder.	Från 10 till 20 år.	Från 20 till 30 år.	Från 30 till 40 år.	Från 40 till 50 år.	Öfver 50 års ålder.	Summa Qvinkön.	
Qvarliggande Sjuka den															
Insjuknade															
Summa															
Tillfrisknade															
Döde															
Qvarliggande denna dag															
Summa															
Från sjukdomens utbrott insjuknade															
Tillfrisknade															
Döde															
Qvarliggande, som ofvan finnes upptaget,															

N. N. den 183

N. N.

Ordför. i Sundhets-Nämnden.

N. N.

Läkare.

Å baksidan af denna Rapport anmärkes: 1:o Huru sjukdomen inom orten yppats; om ditförd från annan sjuk ört, eller om den, utan sådan känd anledning, visat sig; ortens och boningsrummens läge: högt och sundt, eller lågt, sumpigt, nära stillastående vatten, o. s. v. 2:o Om flera, inom samma hus, insjuknat. 3:o Om sjukdomen ännu är inskränkt inom det hus, der den först yppats, eller om den spridt sig till flera. 4:o I sednare fallet, om dess spridande härflutit af mindre noggrannhet i föreskrifternas iagttagande, eller om, utan sådan förseelse, sjukdomen visat sig i flera hus, liktidigt. 5:o Hvilka stånd och yrken i synnerhet varit angripne af sjukdomen, och bland hvilka största dödligheten varit. 6:o Om lefnadssättet för öfrigt haft afgjordt inflytande, till skyddande mot, eller föranledande af sjukdomen. 7:o Om sjukdomen synes till- eller aftaga i våldsamhet. 8:o Hvilka inträffade omständigheter möjligen beredt det ena eller andra förhållandet. 9:o Inom hvilken tid, från sjukdomens början, dödsfallen inträffat. 10:o Om andra sjukdomar, liktidigt med Choleran, varit gångse eller ej, och om dödligheten i dem varit betydlig, eller ringa, m. m.

www.books2ebooks.eu